

За Земята

Приятели на Земята България

ЕНЕРГИЙНА ТРАНСФОРМАЦИЯ ИЛИ КОРУМПИРАНИ ЯДРЕНИ АВАНТЮРИ

Има ли нужда България от нова ядрена мощност?

ЕС ЗА ЗЕМЯТА е независима, неправителствена организация, обединяваща усилията на хора, които работят за създаване на природосъобразен и равнопоставен живот на нашата планета без експлоатация на природата и хората.

Повече за нас може да научите на: www.zazemiata.org

София 1164, ж.к. Лозенец, ул. Кръстьо Сарафов №24, ет. 1

Телефон: 02 943 11 23

www.zazemiata.org

info@zazemiata.org

Печат върху 100% рециклирана хартия

ЕНЕРГИЕН ПРЕХОД БЕЗ ГАЗПРОМ И БЕЗ НОВА ЯДРЕНА МОЩНОСТ

Изненадващо за бившите управляващи, страна с АЕЦ е подложена на военна агресия

Енергийният преход в България трябва да доведе до бързи и адекватни структурни реформи в енергийния сектор, които да доведат до енергийна независимост. Подкрепени от бюджета и от средствата на НПВУ, от Фонда за справедлив преход, политиките за смекчаване на последиците от климатичните промени и за чиста околна среда следва да се приемат като важни за цялото общество.

Бруталната агресия на Путин над Украйна и безпрецедентните санкции, които ЕС наложи на Русия, налагат преосмисляне на основните направления в енергийните планове на страната.

ЕС се опитва да намали до минимум енергийната зависимост от Русия и това е необратим процес.

Нашето правителство няма нито време, нито оправдание да отлага енергийните реформи. Приемането на по-амбициозни цели за зелен преход е гаранция за повишаване на енергийната независимост от страната и за смекчаване на последиците от нови политически и енергийни кризи в региона.

Задължителен е отказът от корупционния проект а строеж на АЕЦ Белене, Козлодуй 7, както и от договорите с Газпром.

Обслужването на частни, олигархични интереси в ущърб на гражданите в енергийния сектор от различни политици и чиновници наблюдаваме от десетилетия, както и даване на приоритет на руските енергийни интереси, за сметка на българските.

Време е този корупционен модел да бъде прекратен и най-после да се обърне внимание на устойчиви решения за повишаване на енергийната независимост на страната, съхраняване на природата и подобряване качеството на живот на хората.

Абсурдно е през 2022 г. енергийният сектор да е блокиран от едни и същи политици, обслужващи руските енергийни интереси от 30 години, обричащи България на ограничаване развитието на икономиката ни енергийни мега проекти.

Министри от известни с огромната си корупция правителства от по-далечното и по-близко минало: Румен Овчаров, Румен Петков, Румен Гечев, президентът Георги Първанов, продължават да блокират европейския път на развитие на страната в посока повишаване на енергийната ефективност, децентрализация на производството на електроенергия и улеснен достъп до ВЕИ на домакинствата. Обезпокоително е, че им се дава гласност в медиите, като част от управляващата коалиция да агитират почти ежедневно за подновяване на компрометирания проект АЕЦ Белене, причинил загуби от над 3 млрд. лева на бюджета, както и за газови проекти, разчитащи на руски газ.

Теменужка Петкова и Бойко Борисов все още не намират пътна карта за строежа на Турски / Балкански поток, проект на Газпром, платен с близо 3 милиарда лева от националния бюджет и напълно безсмислен за българския енергиен преход.

Десетилетия не чуваме от тези политици предложения за опазване на околната среда, на българската природа, за подобряване качеството на въздуха в околна среда.

Войната на режима на Путин срещу Украйна развенча още един мит, който повтаряха без да мислят гореизброените политици, за да игнорират децентрализацията в енергийния сектор: Че не се водят войни в страни, в които има АЕЦ и газопроводи.

Руските войски окупираха Чернобил, там има голямо хранилище за радиоактивни отпадъци и веднага беше отчетена повишена радиация, само от движението на тежките военни машини в района. А ако военните действия доведат до сражения в този район?

Окупирана беше и Запорожка АЕЦ, най-голямата в Европа с 6 реактора по 1000 MW всеки. Засега окупирването на АЕЦ се използва само за заплаха, но никога не знае какво може да се случи при неблагоприятно развитие на войната за режима на Путин.

Избухналите пожари в района на централата са много сериозно предупреждение, че там може да бъде предизвикана ядрена катастрофа с по-тежки последици от Чернобил и Фукушима.

Взривени бяха и няколко газопроводи, което дори не беше отбелязано като важно събитие – толкова по въпроса за „защитата“ от военни действия на страните с АЕЦ и газопроводи.

Впрочем тези примери трябва да се имат предвид и от ЕС във връзка с плана за категоризирането на ядрена енергия и природния газ като „зелени“ източници на енергия.

Построяването на нова ядрена мощност в Белене е невъзможно по много причини, за които сме писали по-рано (Ядрената енергетика в България – хаос, корупция и некомпетентност [<https://www.zazemiata.org/obeshtania-aec-belene-stroej/>]; Критичен анализ на върховенството на закона в процеса на лицензиране на АЕЦ Белене [<http://www.apple.com>])

Към тях сега се добавят и санкциите на ЕС към Русия и невъзможността да се очаква руско оборудване за съществуващия вече реактор, покрит с найлони на площадката в Белене от години.

Да не говорим за огромния нерешен проблем с управлението и съхранението на високорадиоактивните отпадъци и обработеното ядрено гориво на АЕЦ Козлодуй, камо ли да се прибави и още една ядрена мощност.

По същите причини – санкциите, Козлодуй 7 също е невъзможен с руски реактор, а рекламираните напоследък от нашите политици американски малки модулни реактори нямат лиценз никъде в света и най-оптимистичната дата за построяването на ядрени мощности с тях е около 2035 г.

Повече по тази тема:

<https://www.zazemiata.org/malkite-modulni-reaktori/>
[<https://www.zazemiata.org/malkite-modulni-reaktori/>]

Във връзка с руската агресия над Украйна, Финландия прави оценка на рисковете за сигурността на планирания ядрен реактор „Hanhikivi 1“, който трябва да бъде построен от руската държавна компания „Росатом“.

Вероятността финландското правителство да прекрати този проект е голяма.

Като последица от санкциите върху руските банки не е ясна съдбата и на унгарската АЕЦ Пакш 2, която е планирана със заем от Русия на стойност 10 млрд. евро.

Времето на газа като преходно гориво мина преди десетина години. Както и на обещанията на Борисов траната ни да стане газов хъб на Балканите.

Уязвимостта на Европа от изкопаемите горива не е проблем от днес. Още в началото на 2009 г. Путин демонстративно спря доставките на газ през Украйна, което засегна няколко ЕС страни, включително и България. Но за съжаление не бяха предприети мерки за намаляване на зависимостта на ЕС от изкопаем руски газ.

Високите цени на енергията в Европа от есента на миналата година също са последица от прекалено големия дял на газ и въглища в енергийния микс на европейските страни.

Този ценови шок на енергията, произведена от газ и въглища, за пореден път ни показва, че разчитайки на изкопаеми горива, поставяме икономиката в позиции както на несигурност и зависимост от непрекъс-

ними пазари, така и на политически и икономически интереси, върху които нямаме контрол.

Сега българското правителство има възможност заедно с партньорите от ЕС да предприеме конкретни мерки за повишаване на енергийната независимост на страната.

В момента е особено важно да се прекрати кампанията на някои политици и медии у нас срещу Зелената сделка, представяна като „натиск от Брюксел“ срещу българските национални интереси и икономическо развитие.

Заради санкциите срещу Русия след започналата война срещу Украйна, регистрираната в Швейцария компания „Северен поток 2“ е подала молба за обявяване в несъстоятелност и е освободила всичките си служители.

Тенденцията е ЕС да намали до минимум зависимостта си от руски газ.

Променената обстановка в Европа поставя българското правителство пред изпитанието да извърши реални реформи в посока справедлив енергиен преход още по-бързо. Искаме да набележим стъпките, така необходими в този процес:

- Да се приемат енергийните политики в посока зелен преход и зелена икономика.
- Отказ от енергийни мега проекти – АЕЦ Белене, Козлодуй 7, парогазови централи, заключващи развитието на енергетиката.
- Развитие на енергетика, основана на съвременните ВЕИ технологии, енергийна ефективност и децентрализация на производството на електроенергия.

- Инвестирането във ВЕИ и технологии за съхранение на енергията ще бъде водещо в близките години. Още повече, че ще има допълнителни средства от Плана за възстановяване, Модернизационния фонд, Фонда за справедлив преход, териториалните планове.

- Постепенно и планирано затваряне на въглищните централи, започвайки от тези, които не отговарят на екологичните норми от години. С използване на средствата от Фонда за справедлив преход, за да бъде справедлив енергийния преход и по отношение на заетите в сектора работници.

- Създаване на детайлен план за кариерно преориентиране на засегнатите от енергийния преход служители, включващ анализ на заетите към момента работни места, образователен ценз и възрастова група, въз основа на която да има ясна стратегия за възможностите на служителите след поэтапното закриване на въглищните мощности. Това би смекчило значително негативните нагласи на голяма част от обществото в региона по темата за енергийния преход.

ВКЛЮЧВАНЕТО НА ГАЗА И ЯДРЕНАТА ЕНЕРГИЯ В ТАКСОНОМИЯТА

Стратегическа грешка за ЕК

Категорично против включването на изкопаемия газ и ядрената енергия в списъка на зелените инвестиции се обявиха множество организации и някои страни членки на ЕС. Според тях това е погрешен сигнал към инвеститорите и ще доведе до влагане на средства във временни „фалшиви“ решения, вместо в доказано работещи като енергийна ефективност и възобновяема енергия.

Предложението за включване в т.нар. Таксономия за устойчиви инвестиции на ЕС публикувано [https://ec.europa.eu/info/publications/220202_sustainable-finance-taxonomy-complementary-climate-delegated-act_en] на 02 февруари дойде от Европейската комисия с уточнението те да присъстват като „преходни горива“. Противници на предложението са не само екоорганизации, организации за защита на потребителите, учени и изследователи по цял свят, но дори наетите от ЕК експерти и редица инвеститори. Австрия, Дания, Швеция и Холандия се обърнаха с отворено писмо [https://www.politico.eu/wp-content/uploads/2022/02/01/statement_taxonomy_fossil_gas_p_u_t_m_source=POLITICO.EU-&utm_campaign=01e4ac7345_EMAIL_CAMPAIGN_2022_02_02_06_03&utm_medium=email&utm_source=01e4ac7345:189017913] към ЕК, подчертавайки липсата на научни доводи за включване на газа.

Основната цел на Таксономията е да даде възможност капиталът да бъде насочен към икономически дейности, които са напълно съвместими с ангажимента на ЕС за климатична неутралност до 2050 г. и намаляване на емисиите с 55% до 2030 г. Дори като „преходно“ гориво за заместване на въглищата, изкопаемият газ ще е източ-

ник на тонове емисии парникови газове в атмосферата.

„Категорично против включването на газ в обхвата на таксономията“ е и The Institutional Investors Group on Climate Change (IIGCC), една от водещите Европейски мрежи на инвеститори, с повече от 370 члена, с активи от 50 трилиона евро (включително на JPMorgan Chase & Co. и Goldman Sachs Group Inc.). В отвореното си писмо [<https://www.iigcc.org/download/iigcc-publishes-open-letter-calling-for-gas-to-be-excluded-from-the-eu-taxonomy/?wpdmdl=5293&refresh=61dda8c4153ca1641916612>] към страните членки на ЕС и към депутатите в Европейския парламент IIGCC изтъкват основни аргументи срещу включването на изкопаемия газ в Таксономията и напомнят за резултатите от ключови научни изследвания от средата на 2021.

„Важно уточнение е, че Таксономията позволява да се правят определени инвестиции (в случая газ и АЕЦ), но това не означава, че е задължително да се правят. Включването им е по-скоро знак за лобистки натиск, както показва изследване [<https://politico.us8.list-manage.com/track/click?u=e26c1a1c392386a968d02fdbbc&id=19616038ac&e=c0c5bc>] на Influence Map (IM) този месец, но не и за промяна в основната линия, показана от най-новите научни изследвания.“, коментира Радостина Славкова от Екологично сдружение „За Земята“. Заявка да следва по-строги критерии при оценяване употребата на газ като преходен енергоносител дава и Европейската инвестиционна банка (ЕИБ), която се опитва да се позиционира като финансова институция, която работи в полза на климата.

„Това не е финалното решение по Таксоно-

мията. Предложението на ЕК подлежи и на гласуване в Европейския Парламент и в следващите шест месеца гражданите на ЕС имат възможност да поискат от представителите си тази огромна грешка да не се случи.“, казва Симеон Горов от Екологично сдружение „За Земята“.

7 причини защо предложението на ЕК е стратегическа грешка:

- **Дава се грешен сигнал към частните инвеститори, фондове, банки** където да се влагат наличните ресурси (отклонявайки средства от доказано работещи решения като ЕЕ и ВЕИ). Съответно сега се задава посоката на частните инвеститори за следващите 15 и 30 години, време което ние като силно зависим от климата биологичен вид не може да губим във фалшиви решения. Няма как да се постигнат целите на Зелената сделка, без пряко участие на инвеститорите, които имат отговорност към клиентите си да не ги заблуждават с greenwashed дейности.
- **В противоречие с целите на ЕС за климата:** Основната цел на „Таксономията“ е да даде възможност капитала да бъде насочен към икономически дейности, които са напълно съвместими с ангажимента на ЕС за климатична неутралност до 2050 г. и намаляване на емисии с 55% до 2030 г. Дори като „преходно“ гориво за заместване на въглищата газът ще бъде в атмосферата тонове емисии парникови газове, включително на метан. Той е 80 пъти по-вреден за глобалното затопляне в диапазон от 12 години в сравнение с въглеродния диоксид (CO₂). Това е пряко влошаване на климатичната криза, а не стъпки към решаването ѝ.
- **Няма оставащ въглероден бюджет за нови инвестиции в изкопаем газ:** Международната агенция по енергетика (МАЕ) като автономен международен орган в рамките на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) начерта пътя към климатична неутралност до 2050 г. [<https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050>] „изчислявайки на базата на научни изследвания още средата на 2021 г., че изкопаемият газ ще трябва да падне с 8% под нивата от 2019 г. до 2030 г. и с 55% до 2050 г. Съществуващи газови електроцентрали също ще трябва да преустановят дейността си до 2035 г.“

- **Няма време за фалшиви решения, за да останем под 1,5 С:** Изграждането на една газова централа отнема приблизително 3:6 години, което задава времева линия 2025 г до 2029 само за стартиране, а трябва време и за изплащане на съответната инвестиция и за осъществяване на печалба. Ядрена централа, за да заработи има нужда от доста повече време, а нашия прозорец за действие е значително по-малък. Вместо да помага на климата, поредното забавяне на френската „водеща ядрена централа от ново поколение“ Фламанвил [<https://www.courthousenews.com/frances-new-generation-nuclear-plant-delayed-again/>] на практика ще доведе до удължаване живота на въглищната френска електроцентрала Cordemais (да бъде затворена през 2024 г., а не през 2022 г., както обещаваха).
- **И двете горива противоречат на принципа за „ненанасяне на значителни вреди“ (DNSH).** Гледайки в цялост, целият жизнен цикъл и какво се случва след края на живота на ядрените централи и гориво категорично не се вписват в категорията „безопасни“ за живота и здравето на хората и околната среда. Същото важи и за изкопаемия газ – значителни парникови емисии се отделят по цялата верига на доставка и експлоатация.
- **Редакцията на таксономията е продукт на лобистки натиск:** Изследване [<https://politico.us8.list-manage.com/track/click?u=e26c1a1c392386a968d02fdbbc&id=19616038ac&e=c0c5bc>] на Influence Map (IM), публикувано в началото на февруари, показва, че таксономията е била обект на голям лобистки натиск от страна на множество газови компании и индустриални асоциации. Компаниите, които са били най-активни по отношение на добавките към Таксономията са Gazprom, Engie, BP, Equinor, Repsol, TotalEnergies, Snam, Equinor и Uniper. Италианският концерн Enel (бивш мажоритарен собственик на ТЕЦ Марица Изток 3) пък за разлика от тях подкрепи прилагането на строги стандарти за емисиите, съобразно правилата за устойчиво финансиране.
- **Въвежда се изискване гържавата, която строи АЕЦ, да изгради площадка за съхранение на ниско и средно радиоактивни отпадъци** – сериозен здравен и корупционен риск у нас. При ядрената енергия **основният проблем е замърся-**

Ването с радиоактивните отпадъци и отработеното ядрено гориво, които трябва да се съхраняват в продължение на стотици години, но в повечето страни дори не е започнало изграждането на такива хранилища. Също така и рискът от потенциални аварии, водещи до дълготрайни, широкомащабни, директни и индиректни щети. Примери има Чернобил, Фукушима и др. Фукушима е ярък пример, където синергията между човешка грешка и природно бедствие предизвика аварията. Ако бездействаме негативните промени в климата, ще се увеличат и усилят всевъзможни такива природни стихии.

НЯМА ВРЪЗКА С ЧЕРНОБИЛ

Войната в Украйна е печален урок за рисковете от атомните електроцентрали

„За Земята“ следи с огромна тревога развитието на военните действия в Украйна и окупирването на Чернобил и най-голямата АЕЦ в Европа, Запорожие.

Войната само на 200 км от българската граница ни дава печален урок за рисковете, които носят атомните електроцентрали дори след края на технологичния си живот. Опасността за хората и околната среда от военни действия в районите на атомни електроцентрали и хранилища за съхранение на радиоактивни атомни отпадъци е огромна.

„Реакторите в Запорожие са защитени от пряко попадение на ракета, но не и електрическите трансформатори, които се явяват слабото място на този тип АЕЦ.“, казва Тодор Тодоров, координатор от екип Климат и енергия на „За Земята“.

Хранилището в Чернобил за отработено ядрено гориво съдържа повече от 20 хил. касети, Международната агенция за атомна енергия вече съобщи, че няма връзка с наблюдателните системи на някогашната АЕЦ в Чернобил, централата вече не се захранва с ток. Изключено от електропреносната мрежа прекъсна възможността за следене на нивото на ядрена безопасност и ако електрозахранването не бъде възстановено бързо, може да настъпи срив в системата за охлаждане и повишаването на температурата да предизвика взрив в хранилището с много тежки последици за хората и околната среда в голям периметър и за години напред. Рискът от радиация е съвсем реален.

Една от най-големите ядрени аварии в света се случва именно в хранилище за радиоактивни отпадъци през 1957 г. в Маяк (тогава в СССР), оценено като авария от 60а степен по международната скала за ядрени и радиационни събития IINES6. Тогава системата за охлаждане излиза от строя и над 70 тона течни радиоактивни отпадъци се взривяват със сила, подобна на 80 тона тротил и изхвърлят във въздуха 160 тонен бетонен капак. Над 200 души умирали от радиационна болест, а само за 12 часа радиоактивният облак достига до 350 км от мястото на аварията. Над 800 кв. км са замърсени с цезий 137 и стронций 90. За сравнение, аварията в АЕЦ Фукушима и Чернобил са оценени на 7 степен.

Войната в Украйна ни дава печален урок за опасността да вярваме на митовете за чиста, безопасна и евтина енергия от АЕЦ. Виждаме, че в днешния сложен многополюсен свят атомните електроцентрали не са гаранция за сигурност, както твърди известната теза от времето на Студената война.

Има съвременни технологии с които напълно можем да заменим тази опасна и скъпа авантюра и поетапно да спрем да разчитаме на АЕЦ за енергия в дългосрочен план. България спешно трябва да преразгледа енергийната си стратегия и да планира диверсифициране на източниците и изграждане на енергийна независимост, както „За Земята“ посочва в писмото до Министерството на енергетиката.

„Строежът на нова, скъпа АЕЦ, не само изисква огромни средства, но и ще е причина да се чувстваме безпомощни и застрашени при всеки военен конфликт в бъдеще или при всяка екстремна проява на климатичните промени“, подчертава Тодор Тодоров.

За Земята
Приятели на Земята България

www.zazemiata.org